

Från falsk kuban till musikalisk dekonstruktivist

Ny Skiva: Saints.

Artist: Marc Ribot, gitarr.

Producerad, inspelad och mixad av JD Foster.

Inspelad i New York.

Skivmärke: Atlantic.

Det kanske allra intressantaste draget hos den i dag allt mer centrale amerikanske gitarristen Marc Ribot är karaktären av gränsöverskridande eller marginalitet i hans musikaliska skapande och hans image. Liksom en Bob Dylan, om än på ett helt annat sätt, är Marc Ribot en musikalisk och kulturell kameleont som kan gå in i och ut ur stilar och traditioner utan att på något sätt tappa i trovärdighet. Så har han under sina år som aktiv gitarrist spelat inom en rad olika ramar, från soul med Rufus Thomas och Solomon Burke, till avantgarde-jazz med New York-musiker som John Zorn, John Lurie, Anthony Coleman, han har spelat i no-wave gruppen Lounge Lizards, i egna gruppen Rootless Cosmopolitans, han har gästspelat på ett par Tom Waits-album på åttiotalet (Rain Dogs och Frank's Wild Years), han har spelat på skiva tillsammans med Elvis Costello och Madeleine Peyroux, även med jazzsaxofonisten James Carter, och nu senast har han figurerat både live och på två skivor med en grupp som han kallat Los cubanos postizos, vilket översatt till svenska betyder protes-kubanerna, det vill säga de falska kubanerna.

De två skivorna med Los cubanos postizos har tagit mycket väl emot, inte minst tror jag för den grad av friskt experimenterande och humoristiskt, skojfriskt lekande med den "heliga" kubanska son-formen, den som skapades under mellankrigstiden av musiker som Arsenio Rodriguez, Mario Bauza med flera kubanska musiker med afro-kubanskt ursprung. I en period (senare delen av nittiotalet) som vad gäller kubansk musik på den internationella scenen har dominerats av den alltmer hypade, allt mer andaktsfulla marknadsföringen av de gamla kubanska musikerna inom ramen för Ry Cooders och Nick Golds Buena Vista Social Club-projekt har luften vad gäller den sant "kubanska" musiken blivit en aning tung och svår att andas. Det har varit som om allt som ges ut med BVSC-stämpeln automatiskt måste vara "äkta vara", måste vara härligt, svängigt, fullödigt och spännande, vilket, mot bakgrunden av skivorna, visserligen kan stämma till en viss del. Men samtidigt har också de som varit ansvariga för detta kubanska innefenomen i västvärlden (läs Nick Gold på skivbolaget World Circuit Records) tydligen insett att det puristiska och mytologiserande i fråga om projektet med Buena Vista Social Club gått väl långt. Skivan med den jazzige BVSC-bassisten Orlando "Cachaito" Lopez som kom i år, titel Cachaito, med en betydligt friare, öppnare och mer experimenterande grundattityd ger syn för sägen. Cachaitos tumbao-rytmer (fritt improviserade kubanska rytmer) kan därmed gärna jämföras med Ribots två Cubanos

postizos-skivor. Vilketdera man råkar tycka mer om är faktiskt en smaksak, de två projekten kompletterar varandra utomordentligt väl: där Cachaito låter autentiskt kubansk genom att föra in främmande impulser (dub, jazz, världsmusik, improvisationer) är Ribot en nordamerikansk hipster som låtsas spela som om han var kuban eller exil-kuban, fast med en stor portion humor. Typiskt för Ribots fejkade kubanska musik har varit att mottagandet bland kubaner och puertoricaner i exil i New York, när Postizos-gruppen spelat där, har varit starkt kluvet. Som Ribot själv säger i en intervju klarade ungefär en fjärdedel av New York-kubanerna inte av att hantera Postizos skojande med den kubanska musiken, medan tre fjärde delar av kubanerna tyckte att det hela var jättefestligt.

Poängen är att Ribot uppenbarligen är starkt fäst vid denna musik. Så har han också redan i sin barndom och tidiga ungdom attraherats av en musik som knappast kan kallas trendig. Musiken har spelats av en gitarrist, Franz Casseus från Haiti, som också var medlem i Harry Belafontes calypsoband i New York på femtitalet. Sitt intresse för Casseus' rytmiskt intrikata musik som står någonstans mellan folkmusik och konstmusik har Ribot för övrigt dokumenterat med en inspelning på akustisk gitarr av Franz Casseus haitianska musik. Att säga att Ribot knycker det kubanska eller gör narr av det är därmed ett falskt, ett helt ohistoriskt påstående.

Till det spännande med Ribots eklekticism, hans överträdande av stilar och genrer hör att han så att säga både tillhör och inte tillhör rocken och jazzen. Som medlem i Lounge Lizards fake jazz-grupp som den väl ganska orättvist har kallats har Ribot en fot i ett free jazz- eller snarare ett fritt improvisatoriskt musikaliskt sammanhang. Som falsk kuban och som rockmusiker tillhör han en musikaliskt helt annan värld. Men frågan är egentligen hur långt ifrån varandra dessa musikformer och positioner står. Med sitt sätt att spela, kantigt, rytmiskt understruket, ironiskt, spetsfuntigt blir Ribot en brygga mellan genrer och stilar. Han vågar helt enkelt mer än de flesta andra gitarrister, efter Jimi Hendrix. När jag lyssnar på hans nya, märkliga skiva *Saints* som är varken free jazz eller en upparbetning av gamla örhängen från olika traditioner, men väl en sologitarrskiva som banar väg för nya möjligheter att uttrycka sig på gitarr, både akustiskt och elektroniskt, då slås jag av Ribots komplexa rötter som hörs i hans musik, hans intresse för så olika saker som Django Reinhardt, John Zorn, Albert Ayler (free jazz-giganten), tradjazz och swing, gospel, pop, musical och andra stenhårt markerade stilar.

Hans musikaliska landskap på denna nya skiva som fått sin titel efter en av Albert Aylers mest kända låtar, *Saints* (även inledningsnumret på CD:n), känns verkligen nytt, oprövat, speciellt kanske i hans arbete med just Aylers låtar (tre stycken på skivan, förutom *Saints* även *Holy Holy Holy* samt den avslutande *Witches and Devils*). Det är en musik som är svår att karaktärisera stilmässigt, men som öppnar upp inre landskap av stor märklighet där det som kan betecknas som svårt och enkelt, vackert och mindre vackert, klangfyllt och dissonant kan få ett gemensamt utrymme att befinna sig i. På några låtar, t ex gamla örhänget *I'm Confessing (That I Love You)* spelar han på något slags mycket billig nybörjargitarr och vänder ut och in på hela låten genom att låta dess fraser pulveriseras in i minsta beståndsdelar. Det är en mycket spännande process att lyssna på denna dekonstruktivistiska musik, denna musik som hela tiden bryter ner och bygger upp de element som den består av. Hans dekonstruktion av Beatles-klassikern *Happiness Is A Warm Gun* visar sig fungera som en typiskt ribotsk saltomortal: samtidigt som han verkar lite vanvördig inför Lennon/McCartney-låten får han den att klinga oerhört vackert och stämningsfullt mitt i allt dekonstruerande av låten. På liknande sätt bryter han ner Leonard Bernsteins *Somewhere* till dess minsta beståndsdelar, och han rockar upp gamla

tradjazzlåten St. James Infirmary så att den låter som en rockmarsch rätt igenom New Orleans! Genom att föra in element av oljud, skrapande ljud, genom ”sånginslag” där han gnylar och ylar som en hund, utsträcker Ribot det ljudmässiga landskapet förbi de gränsposteringar som talar om vad man får och inte får göra i dessa sammanhang.

Saints-skivan är en bekantskap som man inte tröttnar på, det är en av årets mest spännande och innovativa skivor, bland de skivor jag lyssnat på, en skiva som kan ge en aktiv lyssnare vibbar som varierar från en zen-präglad inre glädje och samling, som i John Lurie-låten It Could Have Been Very Very Beautiful, till upplevelser av ett nästan kosmiskt eller i varje fall starkt kaotiskt och oroande ljudlandskap – i låten Empty - där fuzzeffekter får ”musiken” att påminna om stridsflygplan eller (min föreställning av) hur kosmiska vindar låter.

Sven-Erik Klinkmann

Bildtext:

Marc Ribot hos barberaren. Med sina senaste skivor har Ribot etablerat sig som en av de mest centrala amerikanska musikerna inom genrer som rock, jazz, världsmusik, genrer som han dekonstruerar med sitt kantiga, rytmiskt uppdrivna och stundtals hisnande vackra sätt att spela gitarr.

Texten har tidigare publicerats i Vasabladet.

© Sven-Erik Klinkmann